

Ôn thi đại học môn văn –phần 9

Văn phong độc đáo và tình yêu quê hương đất nước trong tùy bút "Người lái đò sông Đà"

I . ĐẶT VẤN ĐỀ .

Người lái đò Sông Đà là một trong những tùy bút xuất sắc nhất của Nguyễn Tuân in trong tập tùy bút Sông Đà (1960) . Sông nước Việt Nam đã chảy qua nhiều trang văn của Nguyễn Tuân, có sông Bến Hải, sông Gianh nhưng đặc biệt nhất vẫn là Sông Đà bởi Sông Đà đem lại cho nhà văn cảm giác mạnh, máu phiêu lãng giang hồ . Với một tâm hồn luôn khát khao hướng tới cái đẹp, Nguyễn Tuân đã tìm đến nó như một địa chỉ lớn của thi ca,

nhạc hoạ để rồi biến vùng sông nước ấy thành nghệ thuật . Và cũng từ đó ta bắt gặp một Sông Đà như một sinh thể có linh hồn, có tâm trạng phức tạp để từ đó nhà văn nâng người lái đò Sông Đà lên bậc nghệ sĩ tài hoa, anh hùng trên sông nước . Nhưng bao trùm lên tất cả vẫn là văn phong độc đáo và một tình yêu tha thiết với thiên nhiên đất nước và sự tôn kính công sức lao động của con người .

II . GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ .

Dưới ngòi bút tài hoa của [Nguyễn Tuân](#), con [Sông Đà](#) hiện lên không còn là dòng sông vô tri vô giác mà là một sinh thể có hồn, có tâm trạng , ở đó luôn có sự hội tụ hai đặc điểm hung bạo và trữ tình .

Trước hết phải nói đến tính cách hung bạo của sông Đà . Nếu đã có một lần xuôi ngược trên dòng sông này, ắt hẳn không mấy ai quên được tính cách dữ dội của sông Đà dù đi vào mùa đông

nước cạn hay mùa hè nước nổi . Cái đáng sợ của sông Đà còn ở toàn bộ môi trường và cảnh quan hùng vĩ với vẻ huyền bí hoang sơ của dòng sông chảy giữa chốn núi non trùng điệp của Tây Bắc xa xôi . Sông Đà dữ, cát sông Đà cũng dữ “Nó đục thủng gan bàn chân lỗ rỗ như những vết hà đục thủng đáy tàu thuyền” . Bờ sông Đà chẳng hiền hoà “Nó dựng vách thành , mặt sông chỉ lúc đứng ngo mới trông có mặt trời . Có vách thành chẹt lòng sông lại như một cái yết hầu . Có quãng con nai con hổ đã có lần vọt từ bờ bên này sang bờ bên kia . Ngồi trong khoang đò qua chỗ ấy giữa mùa hè cũng cảm thấy lạnh, cảm thấy mình như đứng dưới một cái ngõ mà ngóng lên khung cửa sổ nào từ cái tầng nhà thứ mấy nào vừa tắt phụt đèn điện ... ” Tổng hợp các giác quan khác nhau và có những so sánh táo bạo, mới mẻ, bất ngờ, [Nguyễn Tuân](#) đã tạo được ấn tượng sâu sắc về vách đá dựng đứng với độ cao hun hút khôn cùng . Tất cả các chuyển động đều nao động . Người đọc như có cảm giác đang ngồi trên một con đò mà phóng đi vun vút trên sông, băng băng xuống thác để thấy được quanh mình tiếng nước hò reo bốn mặt và cả những hòn đá ngỗ ngược phía

trước như “nhất tề nhô cả dậy để vồ lấy thuyền”, để ra oai hởi cái thuyền phải xưng tên tuổi trước khi chiến đấu, để thách thức chiếc thuyền có giỏi thì tiến vào ...Cái dáng đá hát hàm ấy trông ngỗ ngược, hỗn hào, du côn một cách rất hiện đại . Những hòn đá nằm, ngòi, nổi, chìm tưởng như tùy thích lại được sông Đà giao cho mỗi hòn một nhiệm vụ để bày thạch trận tiêu diệt chiếc thuyền .

Sông Đà hung bạo không chỉ ở thạch trận , ở bờ sông dựng vách thành . Nước sông Đà cũng vào hùa như tiếp thêm cái oai linh hùng vĩ đó . Và sự dữ dội của nó cứ thế nhân mãi lên . Những câu văn có kết cấu trùng điệp, nhịp điệu khẩn trương gấp gáp giống như sự chuyển vận của gió to và sóng lớn : “Nước xô đá, đá xô sóng , sóng xô gió gùn ghè suốt năm như lúc nào cũng đòi nợ xuýt bất cứ người lái đò sông Đà nào tóm được qua đấy ”. Rồi “nước ở đây thở và kêu như cửa cống cái bị sặc . Trên mặt cái hút xoáy tít đáy cũng đang quay lừ lừ những cánh quạt đàn” ... Những cái giếng nước sâu nước ặc ặc như vừa rót dầu sôi vào .

Có những thuyền đã bị cái hút nó hút xuống, thuyền tròng ngay cây chuối ngược rồi vụt biến đi, bị dìm dưới dòng sông đến mười phút sau mới thấy tan xác ở khuỷnh sông dưới .

Nói đến [sông Đà](#) không thể bỏ qua những con thác nguy hiểm .

[Sông Đà](#) có cả thủy bầy mười ba cái thác như bầy mười ba cạm bẫy luôn rình rập tàu thuyền . [Nguyễn Tuân](#) như một nhạc trưởng đang điều khiển một dàn giao hưởng chơi thật hùng tráng bài ca của gió thác xô sóng đá . Ban đầu là cung bậc nỉ non của dòng thác nghe như là oán trách gì, rồi lại như là van xin, rồi lại như là khiêu khích . Thế rồi âm thanh đó bất ngờ được phóng to hết cỡ , các nhạc khí bưng bưng hét lên như một khúc nhạc của một thiên nhiên đang ở đỉnh điểm của sự phấn khích mạnh mẽ và man dại . Trong đó âm vang cuồng loạn của núi rừng được đưa vào để thanh viện cho sự diễn tả con thác giận dữ ầm ầm và va đập vào bờ đá . Tiếng sóng thác rống lên như tiếng một ngàn con trâu mộng đang lồng lộn giữa rừng vầu tre nứa đổ lửa , đang phá tuông rừng lửa, rừng lửa cùng gầm thét với đàn trâu da cháy

bùng bùng . Nước, đá, sóng hỗ trợ cho nhau tạo nên thế thạch trận, mai phục hết trong lòng sông . Chúng hung hăng , bạo ngược, hùng vĩ và hiểm trở, trở thành hiểm họa của con người , trở thành kẻ thù số một của những người lái đò trên sông Đà .

Bên cạnh tính cách hung bạo, [Nguyễn Tuân](#) còn chú trọng khắc họa tính cách trữ tình của sông Đà . Lời văn Nguyễn Tuân như bỗng bình với bầu trời của mùa xuân, mùa thu , nơi tác giả từ trên tàu bay mà nhìn xuống từng nét sông núi tãi ra trên đại dương đá lờ lờ bóng mây dưới chân mình . Con [sông Đà](#) được ví như một mỹ nhân kiều diễm, xinh đẹp . Con sông Đà tuôn dài, tuôn dài như một áng tóc trữ tình mà đầu tóc, chân tóc ẩn hiện trong mây trời Tây Bắc bung nở hoa ban hoa gạo tháng hai và cuồn cuộn mù khói núi Mèo đốt nương xuân . Miêu tả dòng sông từ nhiều góc độ, nhiều không gian khác nhau, Nguyễn Tuân đã phát hiện ra một cách tinh tế màu sắc của nước [sông Đà](#) . Khi xuân về , dòng sông xanh màu ngọc bích, còn khi thu sang thì nước sông lừ lừ chín đỏ như mặt người bầm đi vì rượu bữa ...

Hơn thế, sông Đà còn hiền từ, dịu dàng đằm đằm âm ẩm như một cố nhân xa lâu thì nhớ mà gặp lại thì cuống quýt mừng vui . Lúc đầu chỉ là cảm giác mơ hồ về sự thềm chỗ thoáng, do đi rừng dài ngày, thậm chí còn quên đi là mình đang đổ ra sông Đà . Rồi dòng sông hiện ra , nhưng chỉ một chút thôi, loang loáng như trẻ con nghịch gương chiếu vào mắt . Để rồi kịp nhận ra được dòng sông, người bạn cũ thì sao mà nó ngẩn ngơ đến thế trong cái nắng rất Đường thi “Yên hoa tam nguyệt há Dương Châu” . Tác giả khéo làm cho cái ủa vui đó trải dài ra thành nhịp điệu : bờ [sông Đà](#), bãi sông Đà, chuồn chuồn bươm bươm trên sông Đà . Ít nhiều hiểu được vì sao cái vui của tác giả khi gặp lại sông Đà lại đằm đằm âm ẩm như gặp lại cố nhân đến vậy , nó cứ thấm thía thêm niềm hạnh phúc , niềm hân hoan được sống và tồn tại trên đất nước này của nhà văn .

Nhưng ấn tượng nhất đối với người đọc có lẽ là đoạn văn bắt đầu từ câu : Thuyền tôi trôi trên sông Đà ... Câu văn viết toàn thanh bằng đẹp như một lời thơ . Mà cả đoạn văn ấy cũng là một đoạn